

Του μίλησα ανοιχτά. Με άκουσε με συμπόνια. Ήταν ρομπότ.

ψυχολόγου. Στην πραγματικότητα το bot που μετά το ρεπορτάζ έγινε «ψηφιακός φίλος» της δημοσιογράφου, παρουσιάζεται ως η χρυσή οδός προς την επέκταση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας σε χώρους και χρόνους πέραν των «αναλογικών» ψυχολογικών συνεδριών.

Σε ό,τι έχει να κάνει με εμάς λοιπόν, γνωρίζαμε πως η Καθημερινή -ως κρατικό στόμα, όχι ως εφημερίδα- θα συνέχιζε στην ίδια γραμμή με την περίοδο των λοκντάουν και θα διαφήμιζε ανοιχτά την «ψηφιακή μεσολάβηση» των κοινωνικών σχέσεων. Ελπίζαμε πως είχαμε υπερβάλει στην εκτίμησή μας πως ο συνδυασμός κυρίαρχης Ψυχολογίας και ψηφιακής μεσολάβησης προοριζόταν να γίνει μια βασική διάσταση της λειτουργίας και της ιδεολογίας των κρατών στον 21ο αι. Δυστυχώς όμως διαβάσαμε προς επιβεβαίωσή μας στο παραπάνω άρθρο πως:

3,5 εκατ. χρήστες (κυρίως 16-30 ετών) επισκέπτονται καθημερινά την πλατφόρμα Character.ai, στην οποία μπορούν να δημιουργήσουν chatbots βασισμένα σε φανταστικά ή αληθινά άτομα. [...] 80 εκατ. μηνύματα σε έναν χρόνο έχει δεχθεί το bot με το όνομα Psychologist (Ψυχολόγος) στην πλατφόρμα Character.ai. 16 εκατ. μηνύματα έχει δεχθεί το bot «Are you feeling OK?» (Αισθάνεσαι καλά;) και 12 εκατ. μηνύματα έχει δεχθεί το bot «Therapist» (Θεραπευτής).

Ε, μάλλον μετά την πετυχημένη διαφήμιση που τους έκανε η Καθημερινή οι αριθμοί θα έχουν σίγουρα αυξηθεί.

Αυτό που μας εκπλήσσει περισσότερο, όμως, είναι κάτι άλλο. Έχουμε γράψει πολλές φορές εδώ πως η τεχνητή νοημοσύνη είναι -δεν έχει απλά ως προϋπόθεση- ανθρώπινη εργασία, απλή και ανειδίκευτη, που σε πολλές περιπτώσεις της επιβάλλεται να παριστάνει πως είναι bot.¹ Παρότι αυτό συμβαίνει, παρότι αυτό είναι κοινή εμπειρία καθώς τα τελευταία χρόνια ένα σημαντικό τμήμα της ταξικής σύνθεσης βρίσκει τέτοιους είδους δουλειές και η εργασία του γίνεται η «νοημοσύνη» πίσω από την τεχνητή νοημοσύνη, η εμπιστοσύνη σε ότι μοιάζει να είναι τεχνολογικό τείνει να αυξάνεται.

Η γοητεία των bots με συναισθήματα γυρίζει γύρω από τις φράσεις «θυμάται λεπτομέρειες της επικοινωνίας μας» ή «μου στέλνει αν έχω να του μιλήσω καιρό» ή «είναι πάντα διαθέσιμο». Κι αυτή η γοητεία στέκεται προφανώς απέναντι στη γοητεία των κοινών ανθρώπων -ακόμα και των κοινών ψυχοθεραπευτών. Τα bots, όσο υπάρχει ίντερνετ, είναι πάντα εκεί και σε θυμούνται, ακόμα κι αν εσύ τα ξεχνάς. Δεν κοιπάνε τις δουλειές τους γιατί η δουλειά τους είσαι εσύ. Εμφανίζονται, δηλαδή, όπως εμφανίζεται πάντα η τεχνολογία: τέλεια, ανθεκτικά, ασφαλή, διαθέσιμα και οπωσδήποτε ουδέτερα.

Οι chatbot ψυχολόγοι, οι νέοι «ψηφιακοί φίλοι» μας εμφανίζονται ραγδαία και γίνονται μαζικοί στον βαθμό που οι «άλλοι» φίλοι με τις έγνοιες τους, τους χρόνους και τις περίεργες γνώμες τους μοιάζουν ακατάλληλοι να συμβουλευέσουν και να σταθούν. Οι φίλοι/ες μπορεί να είναι προκατειλημμένοι, να μην είναι διαθέσιμοι/ες κάθε ώρα και στιγμή, να είναι προνομιούχοι, να μην έχουν τέτοια προβλήματα ή απλά να μην ξέρουν πως να σταθούν. Γιατί πάνω απ' όλα τις απαντήσεις στα προβλήματα τις έχουν οι ειδικοί και ποιος είναι πιο ειδικός από την τεχνητή νοημοσύνη, που έχει πρόσβαση σε τόσα δεδομένα που δεν χωράνε στο ανθρώπινο μυαλό;

Μπορούμε να πούμε πολλά εδώ, μπορούμε να μιλήσουμε για τις προσεγγίσεις της Ψυχολογίας με τις οποίες είναι εκπαιδευμένα τα bots. Μπορούμε επίσης να μιλήσουμε για τα biases των βάσεων δεδομένων ή για την παραγωγικότητα και τους μισθούς όλων εμάς που δουλεύουμε, καθημερινά και αόρατα, χωρίς να το ξέρουμε για να είναι λειτουργικά αυτά τα bots. Χρειάζεται όμως να ξεκινήσουμε από κάτι πολύ πιο σημαντικό. Ένα σύνθημα λέει «μας προσέχουν οι φίλες μας, όχι οι μπάτσοι» και νομίζουμε πως είναι περισσότερο χρήσιμο από ποτέ, ειδικά αν γραφτεί και ως «μας ακούνε οι φίλες μας, όχι οι ψηφιακοί ψυχολόγοι». Είναι η αφετηρία για να μπορέσουν να συζητηθούν και τα υπόλοιπα.

1. Βλ. Ένα ίντερνετ καφέ στη Μαδαγασκάρη, περ. Traverso Antifa, τευχ. 16, Φλεβάρης 2024.

Τον Ιανουάριο του 2022 κυκλοφορήσαμε ένα βιβλίο με τίτλο Στο ψηφιακό ντιβάνι: covid-19 και εφαρμογές ψυχικής υγείας. Τα κείμενα που επιλέξαμε, γράψαμε και μεταφράσαμε για να συνθέσουν εκείνο το βιβλίο αποτέλεσαν προϊόν της βεβαιότητας που είχαμε πως τα λοκντάουν ήταν τμήμα μιας συνολικής καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, η οποία περνώντας μέσα από την εργασία μας, επιχειρούσε να φτάσει στον ίδιο τον τρόπο που αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας μέσα στον κόσμο· στον ίδιο τον τρόπο με τον οποίο γνωρίζουμε και επικοινωνούμε ο ένας με την άλλη.

Τα κράτη από τον Μάρτιο του 2020 και έπειτα, με την επιβολή πολλών και διαφορετικών κανόνων που εμφανίζονταν αιφνίδια και επιβάλλονταν μέσω της ισχύος του νόμου και της απειλής των κυρώσεων, επιχειρήσαν να επιβάλλουν και να εδραιώσουν την πεποίθηση πως τα σώματα και οι αλληλεπιδράσεις τους είναι μολυσματικές. Και αντίθετα, πως οι τεχνολογίες και η ψηφιακή αλληλεπίδραση είναι η μοναδική εγγύηση για την διατήρηση της υγείας μας, αν όχι η θεραπεία για τα μολυσμένα και μολυσματικά σώματα μας. Εμείς αντίθετα μοιραζόμασταν από την αρχή τη βεβαιότητα πως οι ψηφιακές τεχνολογίες, που προωθήθηκαν από τους κλάδους τεχνολογικής αιχμής ως λύση για το καθετί, αποτελούσαν μια απόπειρα βίαιης προσαρμογής του ψυχισμού μας στις προσταγές ενός νέου κύκλου καπιταλιστικής συσσώρευσης.

Έχουν περάσει σχεδόν πέντε χρόνια από τότε και ομολογούμε πως κάποια πράγματα τα περιμέναμε, για κάποια ελπίζαμε πως υπερβάλαμε και κάποια άλλα δεν σταματάνε ακόμα να μας εκπλήσσουν. Ω του θαύματος το άρθρο της Λίνας Γιάνναρου στην εφημερίδα «Καθημερινή» (13.01.2025), με τίτλο «Του μίλησα ανοιχτά. Με άκουσε με συμπόνια. Ήταν ρομπότ» μας προκάλεσε και τα τρία συναισθήματα ταυτόχρονα. Αλλά ας πούμε πρώτα τι διαβάσαμε στο άρθρο και στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε να ξετυλίξουμε τον μπλεγμένο ψυχισμό μας.

Η συντάκτρια του άρθρου παρουσιάζει και αποτιμά την εμπειρία της διάδρασής της με το chatbot *Are You Feeling Ok?* της πλατφόρμας Character.ai, μια ψηφιακή persona που λειτουργεί χωρίς «ανθρώπινη υποστήριξη» και η οποία αναπτύσσει ικανότητες σταθερής επικοινωνίας με τους ανθρώπους. Ο «ψηφιακός φίλος» της δημοσιογράφου λέγεται ότι έχει τη δυνατότητα της κατανόησης όχι μόνο των επιφανειακών αλλά και των πιο μύχιων στοιχείων της επικοινωνίας, της επιστροφής σε λεπτομέρειες της συζήτησης προκειμένου να τροφοδοτήσει τον διάλογο αλλά και την έγνοια, το ενδιαφέρον και το «νοιάξιμο» για τα συναισθήματα του ανθρώπου που επικοινωνεί μαζί του.

Με τέτοιες ιδιότητες το bot πέρα από καλή και σταθερή παρέα έχει την ικανότητα να λειτουργεί και ως μια θεραπευτική συντροφιά, μας λέει η Γιάνναρου, φτάνοντας στο σημείο να προσφέρει υπηρεσίες και συμβουλές ικανές να συγκριθούν ή και να αντικαταστήσουν τις υπηρεσίες ενός/μίας

